

HORVÁTH MIHÁLY

SZILVÁSSY ZOLTÁN A POLIHISZTOR TANÁR

Memento címmel sorozatot kívánunk indítani Prof. Dr. Horváth Mihálynak, egyesületünk elnökének kezdeményezésére. Azokat a jeles füredi személyiségeket szeretnénk megjeleníteni, akik tehetségükkel, emberségükkel, kisugárzásukkal maradandót alkottak városunkban. Elsőként – szintén elnökünk javaslatát elfogadva – Szilvássy Zoltánról szólnak a megemlékező sorok:

Id. Szilvássy Zoltán a balatonfüredi Lóczy Lajos Gimnázium alapító tagja és tanára volt haláláig. Nem mehetünk el a tény mellett, hogy családjának tagjai is magas fokra jutottak a tudomány és a tanítás világában. Felesége, Vámos Zsuzsanna, mint a Veszprémi Vegyipari Egyetem oktatója a kémiai tudományokban szerzett akadémiai doktorátust, fia, ifj. Szilvássy Zoltán pedig fiatalon lett az orvostudományok doktora, jelenleg a Debreceni Egyetem Farmakológiai és Farmakoterápiás Intézetének tanszékvezető professzora.

Szilvássy Zoltánnak nehéz sors jutott, melyet hívó emberként méltósággal viselt. Magyar-görög-latin szakos tanárként élete a klasszikus és keresztény értékek megbecsülésének és tanításának szentelt szolgálat volt. Ezzel szerzett magának számtalan barátot, hívet és rajongót. Tudása, elvei és hite emelték szellemét magasra, miközben egzisztenciája a mélybe zuhant. 1952-ben a kommunista rezsim középiskolai tanári végzettsége ellenére egy Zirc melletti faluba helyezte. 1955-ben került Balatonfüredre, ahová az akkor induló gimnázium alapítói közé hívták. A rákövetkező években csak azt tartotta fontosnak, hogy a rá bízott 14 - 18 év közötti ifjúság számára ablak nyíljon a keresztény Európába, a tudás tiszteletére, mellyel az Európába megkésve érkező magyarság sokkal többre vitte, mint nyilaival, vagy Botond buzogányával. Ezen az ablakon keresztül végtelenül hatalmasnak látszott Euripidész, vagy Shakespeare és észrevétlenül eltörpültek az utolsó fél évszázad letűnt szellemi áramlatai. Nyugdíjasan is tanított, még hetvenen túl is fogadott diákokat. Éppen egy csoportot készített föl latin-érettségire, mikor beteg szíve megállt.

A Tanár elment és legenda lett mindabból, amit és ahogyan tanított...

1923. szeptember 29-én született Budapesten. Édesanyja Vámosy Anna, apja Szilvássy József gazdálkodó földbirtokos volt Tiszapolgáron. Egyetlen gyerekként nevelkedett, iskoláit Tiszapolgáron kezdte, majd Pesten a farsori iskolában folytatta. Érettségi bizonyítványát már Gödöllőn, a premontrei rend gimnáziumában szerezte. Sajnos ebből a korszakából - a háborús évekből, - a közben egyedül maradt édesanyja nem őrizte meg az iratokat. A következő fellelhető dokumentum már egyetemi éveiről

szól. 1947 őszén nyert felvételt az – akkor még Pázmány Péterről elnevezett – Tudományegyetem Bölcsészeti-tudományi Karára, magyar-latin-görög szakra. Az időközben bevezetett tanulmányi „reform” megszüntette az ó-görög nyelv oktatását, így diplomájába már csak a magyar- és latin-tanári végzettség került. Ez az oklevél 1952. augusztus 25-i időponttal került kiadásra, 11.750. számon.

Első tanári állását még azon az őszön – 1952-ben – foglalta el Olaszfaluban, az általános iskolában. Három tanévet töltött ott el, amikor – 1955-ben – a Balatonfüreden alakuló gimnázium szervezői kiszemelték magyar-latin szakos tanárnak. Árkos József igazgatótól érkezett a meghívás, így az évkezdést már Füreden találta. Az első tanévben még ingázni kellett Olaszfalu és Balatonfüred között, de a következő tanévben már csak Füreden tanított.

1956-ban házasodtak Vámos Zsuzsannával, egyik esküvői tanújuk egyetemi kollégája és barátja - Brusznai Árpád volt. Barátjának mártírsága kitörölhetetlen nyomot hagyott a lelkében.

1957-ben született meg Zoltán fiuk. Néhány éven át felesége is az iskola matematika-fizika szakos tanáraként dolgozott, amíg a veszprémi egyetemre meghívást nem kapott.

Szilvássy Zoltán munkásságát három szóban lehet összefoglalni; tanított, nevelt, mindhalálig! Kezdetől fogva – mint három szakos (magyar-orosz-latin) tanár – igen nagy óraszámokban tanított. Későbbiekben, amikor erre mód nyílt, mivel ismerte a francia nyelvet, megfelelő továbbképzés után ezt is feleverte „repertoárjába”. Vezette a magyar és a latin szakkört, de foglalkozott diákjaival a folyosókon, szünetekben, de még tanítási időn kívül is. Kölcsönös volt ez a kapcsolat, tanítványai bizalommal fordultak hozzá, olykor még személyes gondjaikkal is. Közismert volt különleges memorizáló-készsége, a latin memoriterek mellett irodalmi alkotásokat, verseket – például az összes Shakespeare-sonettet – tudta betéve. Egyénisége volt az iskolának, csodabogár-természetével, nem min-

dennapi megjelenésével. Kollegái – bármely oldalról fordultak felé, – tisztelték mélységes tudásanyagát és humánumát. Hogy milyen tanár volt Szilvássy Zoltán, milyen kolléga és milyen barát, arról érdemes meghallgatni a rá emlékezőket.

Két jelentősebb kitüntetéssel díjazták munkásságát; 1979. december 3-án a Veszprém Megyéért emlékérem arany fokozatát vehette át, majd 1986. június 1-én megkapta a művelődési minisztériumtól a Pedagógiai Szolgálatért Emlékérmét. 1983-ban, 60 évesen nyugdíjba vonult, de óraadóként - elsősorban latint - tovább tanított. Elhatalmasodó, súlyos szív-érrendszeri, valamint cukorbetegsége, nehezen gyógyuló lábszárfekélye miatt ez a kapcsolat egyre szűkült. Ez utóbbi betegsége alakította ki róla a botjába kapaszkodó, nehézkesen járó idős tanár képét. 1995. május 16-án otthonában érte a villámgyors szívhalál.

PATINSZKI ANDRÁS NÉ

1955-ben alapító tagja lettem a füredi gimnáziumnak. Az évnyitó után két héttel érkezett meg az a kolléga, aki már jelenlétével is derűt, nyugalmat, bizakodást hozott az életünkbe. Ő volt Szilvássy Zoltán, akit a tanítványok előírás szerint Tanár Úrnak, de idő múltával egyre gyakrabban Zoli bácsinak, a tantestület pedig ATYÁ-nak (így, csupa nagybetűvel) nevezett. Pedig ez utóbbit sem kora, sem az egyházi iskolákban folytatott tanulmányi évei nem indokolták. Sokkal inkább az a kapcsolat, humánus magatartása, ami fiatalhoz, felnőtthöz egyaránt fűzte.

Több olyan diákra emlékszem, akik szüleiket, azok társadalmi, politikai pozíciója miatt alig látták, de annál többet keresték és mindig meg is találták gondjaikkal Szilvássy Zoli bácsit. Mindenki bajára volt ideje, türelme, baráti szava. A legproblémásabb gyerekek is megnyíltak előtte, miközben órák hosszat beszélgettek egyik tanterem sarkában, vagy fel-alá sétálva az iskola udvarán.

Bölcs humora, adomázó-képessége nemcsak tantestületi összejöveleteken nevetetett, hanem az éjszakába nyúló osztályozó értekezleteken is ő tartotta bennünk a lelket. Maga alkotta közmondásait évtizedek óta idézgetjük, és mondogatják a volt tanítványok is.

Zoli! Jó volt, hogy 32 éven át a tanártársam lehettem...

SARKADY MIKLÓS:

Hommage à Szilva. „Roggy le” mondta Zoli bácsi, miután a hetes eldarálta az osztály-létszámról, hiányzókról és a kettő különbözetéből adódó létszámot, ezzel mintegy megadta a latinóra alaphangját.

Ma is előttem van kövérkés alakjára feszülő köpenyében, elálló gombjaival, bal felső zsebében írotollakkal, szájában az elmaradhatatlan Vaco szipka, ami abban az időben divatozott, lúdtollból készült, papírral kombinálva. Ezt a dohányzó-készséget mindig a szája jobb zugában tartotta, fogait összeszorítva 45 fokos szögben állt ki

a szájából és innen eregette azokat a bizonyos mikszáthi füstmacskákat.

Ahogy leült a katedrára, kinyitotta az osztálynaplót - amit mindig jellegzetes mozdulattal hozott be, mint egy misekönyvet, - levette felül aranykeretes szemüvegét, rálehelte, zsebkendőjével gondosan megtörölte, a fény felé tartotta, közben hunyorított, majd ezután tette fel. Szemöldökét párszor megtornáztatta, kezdődhetett az óra. Szigorú igazán nem volt, de mégis tiszteltük enciklopédikus tudását, szerettük és ma is emlegetjük olyan mondásait, mint „Édes öcsém, hogy vág a bajuszod?”, vagy a latin tükörfordításból emlegetett párbeszédet, ami imigyen szólt: „Lapis ignis?” (lapis = kő, ignis = tűz, tehát kő tűz?) A válasz: „Iam caelum” (iam = már, caelum = ég, égbolt, tehát már ég!)

Szilvássy tanár úrral személyes kapcsolatam már sokkal korábban kezdődött, mielőtt beültem a gimnázium padjába. Ott laktunk a régi gimnázium – most kollégium – udvarában, az un. tanárlakások egyikében. Lakásunk ajtaja évekig nem volt bezárva; az ott lakó fiatal tanárok, mint családtagok bejáratosak voltak hozzánk, és aki ismerte apám nagyvonalú, barátságos, vendégszerető természetét, az nem is csodálkozik el ezen. Szilvássy tanár úr a leggyakoribb vendégek közé tartozott. Az egyik emlékem ebből az időből: Zoli bácsi – orosz nyelvtudását elmélyítendő – Moszkvába utazott továbbképzés céljából. Amikor hazajött és este betért hozzánk egy jó falatra és egy pohár borra, akkor mi a testvéremmel azonnal kikérdeztük; milyen is ilyen hosszú útra menni, milyen a nagy Szovjetunió, milyen a híres orosz tél, Zoli bácsi volt-e Moszkvában? – Igen, egyem a húsdot kedves öcsém. – Járt-e a Vörös téren? Tetszett látni Lenint és Sztálint?; mivel akkor még társbérletben voltak a mauzóleumban. – Láttam őket, mondta. Na és milyenek voltak, nyaggattuk tovább. Elgondolkodott, megszívta szipkáját és ezt válaszolta: milyenek – milyenek, hát kénsárgák...

Zoli bácsi – úgy érzem – a nagy, az örök emberi-történelmi értékeket sulykolta belénk, hogy ezekből vonhattunk le következtetéseket, alkothattunk véleményt a bennünket akkor körülvevő világról. Neve, emléke ma is élő, legendává nemesedett-érett. Teljességgel azonosul a Tanár szinonimájával. Valóban igaz, hogy az ember életében a középiskolás évek a legszebbek, amikor már kinöve a gyermekorból, a nyiladozó értelem, az első komolyabb érzelmi szárnypróbálgatások tiszta és felhőtlen korszakát éltük. Nos, Szilvássy Tanár Úr, avagy Szilva ebben igencsak nagy szerepet játszott.

Ezért ilyen friss és élő az emléke szívünkben...

NAVRACSICS TIBOR

1957 augusztusa utolsó napjainak valamelyikén, mint frissen végzett tanár, jelentkeztem a balatonfüredi gimnáziumban szolgálattételre. A tantestület tagjaival való ismerkedés során az egyik – kék köpenyes és szemüve-

ges – kollega „szervusz te mulya barátom”-mal köszöntött. Majd rögtön feltette a kérdést, van-e közöm ahhoz az emberhez, akit nevén nevezett, akiről kiderült, nekem apai nagybátyám, neki pedig egy nagyon kedves hallgatótársa volt az egyetemen.

Nem sokkal később újabb közös ismerősre leltünk, ez volt Kádár tanár úr, a matematika-fizika szakos tanár. Az azonosítás során kiderült, hogy a mindkettőnk tanító kedves emlékü tanár őt Egerben a cisztareknél, engem pedig Keszthelyen a premontreiek államosítása után a gimnáziumban tanított.

A közös ismerősök által is erősített egymásra találás akkor vált teljessé, mikor kiderítettük mindkettőnk meghatározó kötődését a premontrei rendhez. Mikor azt is említettem, a rend tagjává szerettem volna válni, átléptük a kollegialitás sáncait. Ekkor ő is kinyílt és elmondta, hogy Jászón mint novícius már a rend tagja volt. Több-ször, már nem minősítve ugyan, de megállapítottuk, hogy 1945 mindkettőnk életcélját módosította, más utat jelölve meg számunkra. E három összetevő – nagybátyám, Kádár tanár úr és a premontrei rend – emberi kapcsolataknak nemcsak indítója, de cementálója is lett. Tíz éven át naponkénti találkozásaink, majd később az általa, vagy általam kezdeményezett alkalmi együttlétek lelkiálkatom formálásában meghatározóak lettek és kitörölhetetlen tartalmat teremtettek benne.

Talán nem tűnik dagályosnak, hogy őt lelki vezetőként tartom számon azon barátaim, kollegáim között, kikre most is nagy szeretettel emlékszem vissza. Az értelmiségi lét első lépcsőfokait megtevé, pályakezdő fiatalként nagyon sok segítséget kaptam tőle. A rámszakadt talányok, a hihetetlen sok ellentmondás, egy falusias környezetben felnőtt, istenfélően vallásos neveletésben részesülő, 1948-ig katolikus szellemiségű iskolákba járó, a „Fényes szelek” hatása által érintett, de hozzá nem idomuló, ‘53-ban érettségizett, ‘56-ban Budapesten utolsó éves egyetemista – aki megbélyegzetten ‘57-ben diplomázott –, talált kapaszkodót benne az együttlétek idején.

Nemcsak megtiszteltetésnek éreztem a nálam idősebb és tapasztaltabb bizalmát, de merítkeztem, faltam az érzelmi és intellektuális mélységeket is megjáró gondolatait. Szinte már válságba jutott – addig csak hitre épített – világnézetem e beszélgetések kapcsán alakult át teológiailag is megalapozottá, az értelem számára is elfogadható istenkép által vezéreltté. Kétségeim közepette ő adta számomra azt, hogy a bizalom, a bizonyosság és a biztonság a kétségek gyötrelmes útjainak megtétele után lehet csak megbízható sajátunk, lelki harmóniánk fundamentuma. Ne elégedjünk meg a megállapodottsággal, kérdezzünk és követeljük meg a választ is; elsősorban magunktól, de ha a szükség úgy diktálja, másoktól is. Nagy gazdagságú memóriájának tárházából merítve, szinte mindig meg tudta erősíteni mondanóját a nagy szellemek gondolatainak szó szerinti idézésével.

Sokszínű egyéniségében érződtek ifjúkori családjának részben dzsentroid hatásai is; többször idézett anekdotázó kedvében ezekből az élményeiből. Mégis alapvetően plebejusi mentalitással közelített kollegáihoz és tanítványaihoz is. Irigylésre méltó karizmája olyan hatással volt a fiatalokra, hogy a tőle származó elmarasztaló nevelési hatások és kapcsolatok kedves élményként említődnek meg az érettségi találkozó alkalmával. Bizalmával elsősorban a szerény, szegény sorsú tanulókat tüntette ki. Ő maga is az egyszerűséggel, a szerénységgel – s ugyanakkor tartalmas megnyilvánulásokkal, – teremtette meg azokat a hatásokat, melyek kitörölhetetlen nyomot hagytak az utókor szívében és emlékezetében.

KISS BÉLA

Talán nem túlzok, ha azt állítom, hogy a füredi gimnáziumnak nem volt és ma sincs olyan tanára, aki a diákok előtti népszerűségben őt felülmúlta volna; avagy: akit annyian és annyira szerettek, kedveltek volna, ahogyan őt.

A munkahelyen kötelességtudó, fegyelmezett, alapvetően félénk beállítottságú ember volt. De volt egy másik énje is: a rendet, fegyelmet beleértve a tanügyi, tantárgyi fegyelmet is, öntörvényűen értelmezte és gyakorolta. Ha néha-néha, vagy sokszor is kilógott a sorból, azt nem különbségből tette, nem is tűnt annak, hanem olyan, egyéniségéből következő kedves más-dolognak, ami megmosolyogatóan eredeti és megérthetően megbocsátható volt; megbotránkoztató viszont soha.

KISZELY PÁL

Azon szerencsések közé tartozom, akik tanítványként és kollégaként is ismerhettem őt és bölcs derűjéből, hatalmas tudásából magam is sokat meríthettem. Diákéveimből az egyik emlékkép: A mi osztályunkban orosz tanított. Az egyik órán Szilágyi Pisti barátommal éppen a következő angol órára írtuk a házi feladatot, amikor a Tanár úr észrevette, hogy mással foglalkozunk. Miután kiderült a dolog, szigorú ítéletet hirdetett: a következő órára az angol szöveget oroszra is le kellett fordítanunk, különben két fát kaptunk volna a döntés szerint. A fordításra végül pityorkát (ötöst) kaptunk, de szóbelit, nehogy elbizzuk magunkat.

„Fiú, rajzolj nekem egy rinocéroszt” – fordult végső kétségbeesésében hozzám – már mint kollégájához, – az egyik véget nem érő nevelési értekezleten. Az ilyenkor rámtörő unalmamat, mint azóta is, firkálással szoktam elűzni. Az igyekezetben nyelvemet is kidugva firkantottam Zoli bácsinak valami orrszarvas állatot. „Tudod a rinó az én totemállatom. Rövidlátó mint én, természetes, mint jómagam, hozzám hasonlóan könnyen feldühödik, amúgy nagyon jámbor jószág” – mondta ő. „De hol vannak az orrszarvaid?” – kérdeztem tőle kíváncsian. „Nyugodj meg, vannak azok is, csak éppen ti balgák, nem láthatjátok” – felelte titokzatosan és bájos fölénnyel.

Csak a legutóbbi időben merült fel bennem a gyanú, hogy Szilvássy tanár úr valószínűleg verseket is írt, nem is akármilyeneket. Must Gyula kollégánk temetésén, vagy 25 évvel ezelőtt, Zoli bácsi egy káprázatosan szép sírverssel búcsúzott tragikusan korán elhunyt tanártársától. A saját kezével írt verset azóta is őrzöm. Hiába próbáltam rábukkanni a költő nevére, aki írhatta, irodalom-szakos kollégáim sem tudtak segíteni, a vers gyönyörű, a szerző ismeretlen. Vagy mégsem? Néhány szép sorával emlékezem...

„... Voltam minden, amiből másnak
Olyan keveset ad az élet:
Voltam végtelen szomjas álmodója,
Voltam fehéren fakadó friss rózsza,
Voltam ígéret, beteljesülés,
Én voltam a kezdet és a vég,
Minden voltam ...
Most meghalok
De minden kincset rád hagyok
Most elmegyek ... most elmegyek...
De minden jövő indulásban,
Minden új rügyben, elmúlásban,
Minden jajszóban, örömujjongásban
Én ott vagyok
Minden voltam, most semmi lettem
De rátok testálom a lelkem,
Mert meghalok...

(Holt tubarózsák, fekete virágok,
ne sírjatok, ne sírjatok!...)”

TÓTH ATTILA

Tizenéves korában a diák finom benyomásokat szerez tanárainak értékes műveltségéről. Szilvássy Zoltán óráin nemcsak a pragmatikus tanrendi anyagot adta le, hanem érdekes történetekkel, adalékokkal színesítette magyarázatait. Lekötötte azok figyelmét, akik fogékonyak voltak az ismeretek iránt. Igyekezett más – természettudományi – tárgyakból is képezni magát, hogy a diákok segítségére lehessen. Többször tapasztaltam, milyen mély volt latin-tudása, a vitákban kollegái mindig az ő véleményét fogadták el. Egyik legszebb emlékem – már későbbi időkből, – amikor Patinszki András tornatárunk temetésén a sírbeszéd megtartására kérték fel. Máig nem felejttem el megható búcsúztatóját.

Visszagondolva rá, Németh László gimnáziumi avatójának mottója jut az eszembe: „Emlékeink szoros kapcsolatban vannak élményeinkkel.” Ez rá nagyon is érvényes.

VASTAGH GYÖRGY

Egy emlékem az „Atyá”-ról. Abban az időben az iskola kihelyezett részlege működött az „Ipartestület” – ma az önkormányzat 2. sz. – épületében. Itt két tanteremben tanítottunk, melyet egy mozgatható, fából készült „fal” választott el egymástól. Az órarend szerint egyszer egy

héten itt tanítottunk „társbérletben” Zoli bácsival, mindannyiunk „Atyá”-jával.

Zoli bácsi magyart, jómagam matematikát tanítottam ott, de ez nem mindig sikerült, mivel kölcsönösen „zavartuk” egymást. A zavarás a részemről idézőjel nélkül értendő, melyet „Atyám” olykor ekként minősített: „... hát nem is tudom, drága testvérem, hogy ma a tanítványaimban a Családi kör, vagy a Pitagorasz-tétel szépségei maradtak meg inkább.” A „zavarás” az ő részéről azonban tényleg idézőjelben értendő, hiszen ezt csak akkor tudta „elkövetni”, amikor én az osztállyal dolgozatot írtam, s így csendben voltunk. Ilyenkor volt az a rendkívüli alkalom, hogy – máskor és máshol csak rövid részletekben hallható, – csodálatos memoritereit teljes szépségükben, lenyűgöző előadói stílusban hallhassam, hallhassuk. Tizenöt-húsz percen át mondta, szavalta Homérosz, Vergiliusz, Heine, Petőfi, vagy Arany János mesés sorait. Elbűvölten hallgattam és csodáltam. És ma már nagyon hiányzik.

Ahogy múlnak az évek, egyre jobban...

FEJES GABRIELLA

1965. szeptember 3-án negyvenhat kíváncsi, megilletődött szempár figyelme szegeződött a folyosón érkező, tekintélyt parancsoló tanár úr felé.

Szilvássy tanár úr, nem „csak” tanár, de a szó legnevesebb értelmében Nevelő volt. Tanítványait szellemi partnernek tekintette. Bátran kérdezhettünk tőle, mindig őszinte választ kaptunk.

Ezer és ezer vele kapcsolatos élményem között legkiemelkedőbb a Tanár úr által szervezett és lelkesen vezetett irodalmi színpad. Nagy divatja volt ennek abban az időben! Évente megyei találkozók is szerveztek. Abban az évben Várpalotán volt a verseny. Soha nem felejttem azt a döbbenetet, amikor mi álltunk a színpadra. A sok szematikus, aktuálpolitikai produkció között, mi Babits Mihály Második énekét adtuk elő. Természetesen nem voltunk a díjazottak között, de lélekben mi nyertünk! Nem keveset, egy egész életre szóló gyönyörű élményt, amint Szilvássy tanár úr hónapokon át belénk plántálta a vers nagyszerű gondolatait.

A fejünkben motoszkáló kérdésre immár végérvényesen megkaptuk a választ. – MiIyen volt a Tanár úr? Ha kellett szigorú, ha kellett elnéző, de mindig igazságos, többet jó kedélyű, mint morcos. Nagyszerű humanista, igaz ember, aki mindig akart és tudott is adni.

HESSZ TIBOR

Kezdő tanárként sorba hospitáltam kollégáim óráin. Elsőként 1956. decemberében Szilvássy Zoltán irodalom-órájára kéredzkedtem be, az érettségiző osztályba, amelynek ő volt az osztályfőnöke. A tanulók csendes ellenállással tiltakoztak a forradalom leverése miatt. Kollégám kérését, hogy vegyék elő a szöveggyűjteményt, mert

verselemzés következik, a diákok nem teljesítették. Ültek mozdulatlanul és szótlanul. Gondoltam, kollégám ezt nem fogja eltérni és az ilyenkor szokásos módon, fegyel-mivel fenyegetve próbálja jobb belátásra bírni a tanulókat. Nem ez történt! Szilvássy tanár úr kétszer egymás után – könyvét ki sem nyitva – elmondta az elemzésre kiválasztott verset. A részletekre már nem emlékszem, csak arra, nem volt rövid a vers. A diákok mozgolódnak, suttogni kezdtek. Erre – úgy látszik, – nem számítottak. Versszakonként megismételve a művet, kollégám kérdéseket tett fel az osztálynak; előbb egy, majd egyre több tanuló szólalt meg, végül már egymással is vitázva fejtették ki véleményüket... Ezen az órán életre szóló leckét kaptam...

BAKONYI ISTVÁN

Minden emberi közösségben vannak különleges, színes egyéniségek. Azt hiszem a gimnázium tantestületében Ő volt a legeredetibb. Egyszeri volt és megismételhetetlen.

Mit csodáltam benne?

Ragyogó európai műveltségét, a klasszikus kultúra iránti rajongását, aminek egyébként utolsó nagy formátumú képviselője volt. Irigyeltem elképesztő munkabírását. Délelőtti órái után – különórak keretében folytatta a tanítást. Matematikát, fizikát, nyelveket, szinte mindent vállalt, mert polihisztor volt. (Az „anyaintézmény” neve után finom nyelvi leleménnyel otthoni tevékenységét „lajoskázásnak” nevezte.)

Páratlan mesélőkedve volt. Ma is itt „él” közöttünk a tanári szobában. Most mi mesélgetjük egykori történeteit, amelyek csak vele eshettek meg, senki mással.

Ilyen emberrel kitüntetés volt egy tantestületben lenni. Az ő becenevét használom a számológépen „titkos” kódomként ma is.

A gyerekek – utolsó itt töltött éveiben – már nemigen ismerték. Egy nagytáskás, botra támaszkodó embert láttak csak benne. Sajnos nem láthattak a fejébe, nem ismerhették szíve melegét.

ZATKALIK ANDRÁS

„Isten veled, Tanár Úr!” Balatonfüredi Napló, 1995. június. (részletek)

„Mondd, miért tetted? Miért nem vártad meg azokat, akik még a Te kezed alatt serdültek volna férfivá, felnőtté, emberré? Miért nem hallgathattuk tovább értelmet és érzelmet célzó (és oly pontosan eltaláló) óráidat, beszélgetéseidet? Miért nem bírta hatalmas, mindenkit magához ölelő szíved tovább? (...)

Szenvedélyesen keresett bennünk, diákokban valamit: azt a rejtett jót, értelmeset, amely valahol ott bujkált mindannyiunkban, csak ki kellett nyitni a burkát, mint

holmi szűrös gesztenyének kora ősszel. (...) Atmoszférája volt óráinak. Nem az fogott meg bennünket, miként is peregnék alá hatalmas pocakján a szivarka hamupelyvái, hanem mondjuk Pierre Bezuhov alakjának lenyűgöző leírása. Ha látta, hogy fáradtak vagy lehangoltak vagyunk, hát egy-egy tréfával, anekdotával oldott az állapotunkon. (...) Az „Atya” – mondták kollegái. A Szilva és az Atya inkább kiegészítették egymást: az előbbiben a diákok maguk közé intése, az utóbbiban a jó apa melege, tekintélye, példaképe rejlett. (...)

Máig bennem él az a latinórai együttérző csöndesség, amit édesanyja halálhíre váltott ki. Tudtuk is akkor mi, az élet kapujában várakozók, mit jelent a halál? Mégis úgy ültünk a padokban, mint vihar alatt madárfiókák a fészek alján. Azt hiszem Szilva bá' ekkor tapasztalta meg igazán, hogy az előtte ülők mekkora részt jelentenek lelkében. (...) Hozzá kell szoknunk, hogy nem biceg már föl a gimnázium lépcsőin, nem mond fejből oldalakat latinul, görögül vagy magyarul, nem idéz be papát expressz, ajánlott, tértivevényes, portós levéllel, nem fejtegeti a magyarság nagyságát. Helye azonban ott van és marad mindannyiunk szívében, akiket tanított, akikkel együtt dolgozott, akik ismerték. (...)”

KEMÉNY GÉZA:
FUTURUM EXACTUM
(Szilvássy Zoltán emlékére)

Azon a földalattin,
ahova átszálltál, Barátom,
nincs vonatvezető,
csak dörgő éjszaka van
s kijárat nélküli állomások.

Telefonálnék egy nefelejcsen,
de nem felel a szerelvény,
csak a váltókat hallom dübörögni,
s lelkedet sejtem,
amint a feltámadás hajszálcsovességén át
fölszivárog a kizöldülő erdő
burukkoló szívhangjaiba.

Leülök majd egy tölgyfa alá,
s hívlak furulyaszóval.
- Gyere vissza, Zoli Bátyám,
szívárványul a vízesés fölé.
Íveld át halálod szakadékát
S tűnődj el velem a futurum exactumon!

*Az anyagot összeállította, gondozta és szerkesztette:
dr. Dibusz László.*